

โครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ในพระราชานุเคราะห์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร จังหวัดนราธิวาส
ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนราธิวาส

๑. ความเป็นมา/ พระราชดำริ

การใช้เทคโนโลยีการเกษตร หรือนวัตกรรมที่เหมาะสม เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาการเกษตรที่จะช่วยเพิ่มผลผลิตและสร้างแรงจูงใจในการกระตุ้นเศรษฐกิจการผลิตภาคการเกษตร โดยจำเป็นต้องมีการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรวิจัยและพัฒนาภาคการเกษตร ที่เป็นแหล่งบริการความรู้เฉพาะด้านกับเกษตรกรเป้าหมาย ที่จะต้องนำความรู้ วิทยาการใหม่ และการบริการทางวิชาการโดยอาศัยช่องทาง (Channel) ต่างๆ ที่สามารถให้บริการตรงความต้องการ และทันต่อเหตุการณ์ การจัดตั้งคลินิกเกษตรเคลื่อนที่เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถทำให้การบริการทางวิชาการ และการถ่ายทอดเทคโนโลยี บรรลุผลสำเร็จตามที่มุ่งหวังเร็วขึ้น ซึ่งการดำเนินงานในรูปแบบนี้จะเป็นการบูรณาการนักวิชาการแต่ละสาขา ทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง พัฒนาที่ดิน ฯลฯ โดยอาศัยเครื่องมืออุปกรณ์เข้าช่วยในการปฏิบัติงาน สามารถเคลื่อนที่เข้าไปได้ทุกจุดสร้างแรงดึงดูดใจให้กับเกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่เป้าหมาย เป็นการกระตุ้นเกษตรกรให้เกิดการตื่นตัวและยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดี

ในวโรกาสที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงมีพระชนมายุครบ ๕๐ พรรษา ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๕ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงขอพระราชทานุญาตจัดทำโครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ที่ราบบังคมทูลถวาย แต่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และทรงรับโครงการดังกล่าวไว้ในพระราชานุเคราะห์ ทรงพระราชทานพระราชานุญาตอัญเชิญพระนามาภิไธยย่อไว้ในเครื่องหมายตราสัญลักษณ์โครงการ

๒. การสนองพระราชดำริ/ การเข้าร่วมโครงการของกรมวิชาการเกษตร

หน่วยงานกรมวิชาการเกษตร รับผิดชอบและเข้าร่วมออกให้บริการคลินิกเกษตรด้านพืช รวมทั้งแจกจ่ายเอกสารคำแนะนำ พันธุ์พืช สารสมุนไพรป้องกันกำจัดแมลง และสารจุลินทรีย์ป้องกันโรคพืช แก่เกษตรกรผู้ที่เข้ารับบริการฯ และมีการติดตามผลให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่เกษตรกร

๓. วัตถุประสงค์

๓.๑ วัตถุประสงค์ทั่วไปของโครงการ

- เพื่อให้งานวิจัยพัฒนาและงานบริการวิชาการจัดการไร่นา สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่เป้าหมายที่มีศักยภาพการผลิต ช่วยสนับสนุนกระบวนการบริหารงานเทคโนโลยีที่มุ่งเน้นเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร ช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรคให้เกษตรกรได้อย่างรวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์

- เพื่อสร้างและพัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานวิชาการ หน่วยงานส่งเสริมและศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในการรณรงค์ฟื้นฟูเกษตรกร และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

๓.๒ วัตถุประสงค์เฉพาะในส่วนของงานวิชาการเกษตร (กรมวิชาการเกษตร)

เพื่อให้บริการแก่เกษตรกรในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้านการผลิตทางการเกษตรได้อย่างรวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์

๔. พื้นที่เป้าหมาย

๔.๑ พื้นที่เป้าหมายของโครงการ

ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสตามแผนจังหวัดเคลื่อนที่ และในโอกาสวันสำคัญ

๔.๒ พื้นที่เป้าหมายของงานวิชาการเกษตร (กรมวิชาการเกษตร)

ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสตามแผนจังหวัดเคลื่อนที่ และในโอกาสวันสำคัญ

๕. หน่วยงานรับผิดชอบ

๕.๑ หน่วยงานรับผิดชอบหลักของโครงการ

- สำนักงานเกษตรจังหวัดนราธิวาส กรมส่งเสริมการเกษตร

๕.๒ หน่วยงานวิชาการเกษตร (กรมวิชาการเกษตร)

- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนราธิวาส
- สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๘ จังหวัดสงขลา

๖. งบประมาณ

๖.๑ งบปกติกรมวิชาการเกษตร

ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท

๖.๒ งบอื่นๆ (ระบุ)

- กปร.
- มูลนิธิชัยพัฒนา
- อื่น ๆ (ระบุ)

๗. ผลการดำเนินงาน

๗.๑ กิจกรรมถ่ายทอดเทคโนโลยี

๗.๑.๑ การเป็นวิทยากร

ได้ดำเนินงานโครงการฯ โดยการเข้าร่วมออกให้บริการฯ และจัดนิทรรศการ ร่วมกับโครงการจังหวัดเคลื่อนที่ฯ ของจังหวัดนราธิวาส ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๘ – สิงหาคม ๒๕๕๙ จำนวน ๔ ครั้ง มีเกษตรกรที่เข้ารับบริการ จำนวน ๙๕๔ ราย ได้ให้บริการฯ โดยการให้คำแนะนำ วิเคราะห์ วินิจฉัยโรค แมลงและสัตว์ศัตรูพืช และให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกและการปฏิบัติดูแลรักษาพืชผัก พืชไร่ ไม้ผล ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และพืชอื่นๆ รวมทั้งแจกจ่ายเอกสารคำแนะนำ พันธุ์พืช สารสมุนไพรป้องกันกำจัดแมลง แก่เกษตรกรผู้เข้ารับบริการฯ และมีการติดตามผลให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่เกษตรกร

ตารางที่ ๑ ผลการออกให้บริการโครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ฯ ปีงบประมาณ ๒๕๕๙

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	สถานที่ให้บริการ	จำนวนเกษตรกรที่เข้ารับบริการ (ราย)
๑.	๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘	โรงเรียนตาดีกาลูโป๊ะลาเซาะ หมู่ที่ ๑ ตำบลร่มไทร อำเภอสุดิริน จังหวัดนราธิวาส	๑๒๘
๒.	๑๐ มีนาคม ๒๕๕๙	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนราธิวาส หมู่ที่ ๕	๗๖

		ตำบลป่าไผ่ อำเภอต้นยางลิมอ จังหวัดนราธิวาส	
๓.	๓-๔ พฤษภาคม ๒๕๕๙	ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง ฯ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส	๔๔๓
๔.	๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๙	โรงเรียนบ้านบลูกาสนอ หมู่ ๔ บ้านบลูกาสนอ ตำบลตะปอเยอะ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส	๒๒๕
๕.	๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙	ศูนย์เรียนรู้ หมู่ ๔ ตำบลลูโป๊ะบายะ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส	๘๒

สำหรับการติดตามให้บริการแก้ไขปัญหาในพื้นที่เกษตรกร จำนวน ๖๓ ราย ดำเนินการได้ ร้อยละ ๑๐๐ ประเด็นปัญหาของเกษตรกรที่ได้มีการให้บริการต่อเนื่องเป็นรายบุคคล ได้แก่ ปัญหาด้านโรคแมลงและอาการผิดปกติที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทำลายต้นยางพารา จำนวน ๒๔ ราย คิดเป็น ๓๘.๑๐ เปอร์เซ็นต์, ปัญหาโรคและแมลง จำนวน ๒ ราย คิดเป็น ๓.๑๗ เปอร์เซ็นต์, ปัญหาโรคทำลายต้นพริก จำนวน ๒ ราย คิดเป็น ๓.๑๗ เปอร์เซ็นต์, และปัญหาแมลงทำลายต้นมะนาว จำนวน ๒ ราย คิดเป็น ๓.๑๗ เปอร์เซ็นต์

ตารางที่ ๒ ประเด็นปัญหาของเกษตรกรที่ได้มีการให้บริการต่อเนื่องในพื้นที่เกษตรกร ปีงบประมาณ ๒๕๕๙

ลำดับที่	ชนิดพืช	ประเด็นปัญหา	คำแนะนำ/แนวทางการแก้ไขปัญหา
๑.	ยางพารา	โรคใบร่วง/ใบบิดงอ เน่าดำ	<ul style="list-style-type: none"> - ปลูกยางพาราพันธุ์ต้านทานโรค - ตัดแต่งกิ่งและกำจัดวัชพืชในสวนยางให้โล่งเตียน เพื่อลดความชื้นและความรุนแรง - การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดโรคฉีดพ่น เมทาแลกซิล (๓๕ % เอสดี) อัตรา ๔๐ กรัม/น้ำ ๒๐ ลิตร หรือ ฟอสอีทิล - อะลูมิเนียม (๘๐ % ดับบลิวพี) อัตรา ๔๐ กรัม/น้ำ ๒๐ ลิตร
		โรคเส้นดำ	<ul style="list-style-type: none"> - ปลูกยางพาราพันธุ์ต้านทานโรค - ตัดแต่งกิ่งและกำจัดวัชพืชในสวนยางให้โล่งเตียน เพื่อลดความชื้นและความรุนแรง - ไม่ควรเปิดกรีดยางในช่วงฤดูฝน เพื่อป้องกันการเกิดโรค - การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดโรคฉีดพ่น เมทาแลกซิล (๓๕ % เอสดี) อัตรา ๔๐ กรัม/น้ำ ๒๐ ลิตร หรือ ฟอสอีทิล - อะลูมิเนียม (๘๐ % ดับบลิวพี) อัตรา ๔๐ กรัม/น้ำ ๒๐ ลิตร

ตารางที่ ๒ ประเด็นปัญหาของเกษตรกรที่ได้มีการให้บริการต่อเนื่องในพื้นที่เกษตรกร ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ (ต่อ)

ลำดับที่	ชนิดพืช	ประเด็นปัญหา	คำแนะนำ/แนวทางการแก้ไขปัญหา
----------	---------	--------------	-----------------------------

๑.	ยางพารา	โรครากขาว	<ul style="list-style-type: none"> - ปลูกยางพาราในพื้นที่ปลอดโรค และควรเตรียมพื้นที่ให้ปลอดโรค โดยการขุดทำลายตออย่างเก่าที่อาจจะเป็นแหล่งก่อให้เกิดโรค - ไม่ควรปลูกพืชอาศัยเป็นพืชร่วมหรือพืชแซม เช่น พริก ขี้หนู มะเขือเปราะ มะนเทศ มันสำปะหลัง น้อยหน่า ลองกอง สะตอ จำปาตะ ทั้ง และทุเรียน - การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดโรคราด ไซโปรโคนาโซล (๑๐ % เอสแอล) อัตรา ๑๐๐ - ๒๐๐ มิลลิลิตร/น้ำ ๒๐ ลิตร หรือ ไตรดีมอร์ฟ (๗๕ % อีซี) อัตรา ๑,๒๐๐ - ๒,๔๐๐ มิลลิลิตร/น้ำ ๒๐ ลิตร
		อาการเปลือกแห้ง	<ul style="list-style-type: none"> - หากต้นยางเริ่มแสดงอาการเปลือกแห้งให้หยุดกรีตทันทีอย่างน้อย ๖ - ๑๒ เดือน - ใส่ปุ๋ยบำรุงต้นยางตามคำแนะนำ ปีละ ๒ ครั้ง - ใช้ระบบกรีตให้เหมาะสมกับพันธุ์และไม่กรีตหักโหม - ไม่ควรใช้สารเคมีเร่งน้ำสำหรับสวนที่พบต้นยางเริ่มแสดงอาการเปลือกแห้ง
		โรคราสีชมพู	<ul style="list-style-type: none"> - ตัดแต่งกิ่งให้โปร่ง เพื่อลดความชื้น และการสะสมของเชื้อภายในทรงพุ่ม - ถ้าพบอาการในระยะแรกให้ถากเปลือก และทาด้วยสารประกอบทองแดง - การใช้สารป้องกันกำจัดโรคฉีดยา คาร์เบนดาซิม อัตรา ๑๐ กรัม/น้ำ ๒๐ ลิตร
		โรคราดำ	<ul style="list-style-type: none"> - ตัดแต่งกิ่งให้โปร่ง เพื่อลดความชื้น และการสะสมของเชื้อภายในทรงพุ่ม - ควบคุมการแพร่ระบาดของเพลี้ยด้วยสารสกัดสมุนไพร หรือสารเคมีกำจัดแมลง - การใช้สารป้องกันกำจัดโรคฉีดยา คาร์เบนดาซิม อัตรา ๓๐ - ๕๐ กรัม/น้ำ ๒๐ ลิตร
		โรคใบจุดนูน	<ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่ที่มีการระบาดของโรคควรใส่ปุ๋ยเพิ่ม เพื่อเร่งการเจริญของตาและการสร้างใบใหม่ - หลีกเลี่ยงการปลูกพืชแซมหรือพืชร่วมที่เป็นพืชอาศัยของเชื้อรา

ตารางที่ ๒ ประเด็นปัญหาของเกษตรกรที่ได้มีการให้บริการต่อเนื่องในพื้นที่เกษตรกร ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ (ต่อ)

ลำดับที่	ชนิดพืช	ประเด็นปัญหา	คำแนะนำ/แนวทางการแก้ไขปัญหา
----------	---------	--------------	-----------------------------

		โรคราแป้ง	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้สารป้องกันกำจัดโรคพืช คาร์เบนดาซิม อัตรา ๓๐ - ๕๐ กรัม/น้ำ ๒๐ ลิตร - ใส่ปุ๋ยอย่างที่มีธาตุไนโตรเจนสูงบำรุงต้นยางในช่วงปลายฤดูฝน เพื่อเร่งให้ใบยางที่ผลิออกมาใหม่แก่เร็ว
		โรคใบจุดกางปลา	<ul style="list-style-type: none"> - หลีกเลี่ยงการปลูกพืชแซมหรือพืชรวมที่เป็นพืชอาศัยของเชื้อรา - การใช้สารป้องกันกำจัดโรคพืช เบลเลท อัตรา ๔๐ กรัม/น้ำ ๒๐ ลิตร
		โรคใบร่วงที่เกิดจากเชื้อราไฟทอปโทรา	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ควรปลูกพืชอาศัยของเชื้อราเป็นพืชแซมหรือพืชรวม - กำจัดวัชพืชและตัดแต่งกิ่งในสวนยางให้อากาศถ่ายเทได้สะดวกเพื่อลดความชื้นในสวนยาง - หากเชื้อราระบาดกับต้นยางอายุน้อยกว่า 2 ปีหรือในแปลงเพาะชำต้นกล้ายาง ป้องกันกำจัดโดยพ่นด้วยสารเคมี
		ปลวก	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้สารเคมีที่เป็นของเหลวราดรอบๆโคนต้น เพื่อให้ซึมลงไปตามราก - แอสเซนต 5% SC 20 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร ราดรอบๆโคนต้นที่ถูกปลวกทำลาย
๒.	ลองกอง	โรครากเน่า โคนเน่า	<ul style="list-style-type: none"> - เลือกพื้นที่ปลูกที่มีการระบายน้ำดี ไม่ชื้น ไม่แฉะ หรือเป็นแอ่งน้ำ - ลดการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก เพื่อลดความชื้นในดิน - การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดโรคพืช เมทาแลกซิล (๓๕% เอสดี) อัตรา ๔๐ - ๖๐ กรัม/น้ำ ๒๐ ลิตร
		โรคผลเน่า ผลแตก	<ul style="list-style-type: none"> - ตัดแต่งผลให้เหมาะสม เพื่อป้องกันผลเปื่อยด ทำให้ผลแตกและเชื้อโรคเข้าทำลายได้ - ให้น้ำสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันผลแตก - การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดโรคพืช เบนโนมิล อัตรา ๑๒ - ๑๕ กรัม/น้ำ ๒๐ ลิตร
		หนอนซอนเปลือก	<ul style="list-style-type: none"> - ตัดแต่งกิ่งให้โปร่ง ให้มีแสงที่เหมาะสม - รักษาความชื้นใต้โคนต้น เพื่อลดการเข้าทำลายของหนอนซอนเปลือกได้ - การใช้สารสกัดน้ำหมักสูตรต่างๆ ฉีดพ่น

ตารางที่ ๒ ประเด็นปัญหาของเกษตรกรที่ได้มีการให้บริการต่อเนื่องในพื้นที่เกษตรกร ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ (ต่อ)

ลำดับที่	ชนิดพืช	ประเด็นปัญหา	คำแนะนำ/แนวทางการแก้ไขปัญหา
๒.	ลองกอง	ไม่ออกดอก	- กำจัดวัชพืชและกวาดบริเวณโคนต้น - งดการให้น้ำ นานประมาณ ๓๐ - ๔๕ วัน - ใส่ปุ๋ยเคมีกระตุ้นการออกดอก เช่น ๘ - ๒๔ - ๒๔
๓.	มะนาว	หนอนชอนใบ	- ใบอ่อนที่ถูกหนอนทำลายมาก ควรตัดเผาไฟเพื่อลดปริมาณหนอนรุ่นต่อไป - สำรวจในระยะแตกใบอ่อน หากพบการทำลายมากกว่า ๕๐ % ของยอดสำรวจ ให้ฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัด เช่น อิมิดาโคลพริด (คอนฟิเตอร์ ๑๐ % เอสแอล) อัตรา ๘ - ๑๐ มิลลิลิตร / น้ำ ๒๐ ลิตร
๔.	พริก	โรคแอนแทรคโนส	- พริกเริ่มติดผลควรพ่นสารป้องกันกำจัดโรคพืชเป็นระยะๆ ด้วยสารที่มีประสิทธิภาพ เช่น เบนโนมิล คาร์เบนดาซิม แมนโคเซบ คอลโรทาโลนิลใช้สารเคมีจำพวกมาเน็บไซเน็บ ไซแรม เคปแทน แอนทราโคล ไดโพลาแทน วามีนเอส-เดอโรซาน หรือเบนเลท อัตราส่วนตามที่กำหนดทุก 5 ถึง 15 วัน ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของโรค
๕.	มังคุด	หนอนชอนใบ	- ในระยะที่มังคุดเริ่มแตกใบอ่อน หากพบการทำลายให้พ่นด้วยสารป้องกันกำจัดแมลงในกลุ่มคาร์บาริล ทุก 7 วัน เมื่อใบแก่แล้วก็ให้หยุด พ่น

๘. ผลสำเร็จ/ ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

- เกษตรกรที่เข้ารับบริการฯ ได้รับคำแนะนำทางวิชาการแล้วนำความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุงและพัฒนาอาชีพของตนเองให้ดีขึ้น
- เกษตรกรที่เข้ารับบริการฯ ได้รับคำแนะนำทางวิชาการแล้วได้รับการติดตามอย่างต่อเนื่อง มีความรู้และทักษะในการปลูกและการปฏิบัติดูแลรักษาพืชผัก พืชไร่ ไม้ผล ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และพืชอื่นๆ ที่มีศักยภาพในพื้นที่

๙. ปัญหา/ อุปสรรค

- ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ปฏิบัติงานจากเหตุการณ์ก่อความไม่สงบ
- ยานพาหนะที่จะใช้ในการปฏิบัติงานมีไม่เพียงพอ
- ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น โรคพืช, ภูมิวิทยา และปฐพีวิทยา

๑๐. ภาพกิจกรรม

ภาพที่ ๑ การออกให้บริการคลินิกฯ และการติดตามบริการต่อเนื่อง